

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิเคราะห์เนื้อหาเป็นวิธีการวิจัยอย่างหนึ่งซึ่งเป็นที่นิยมน้อย่างกว้างขวางในศาสตร์หลายสาขา ความเป็นมาของการใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหานี้สามารถมองย้อนไปได้ถึงช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง ซึ่งฝ่ายพันธมิตรใช้เทคนิคดังกล่าววิเคราะห์เนื้อหาที่เผยแพร่ในสื่อมวลชนเพื่อคาดคะเนกำลังของฝ่ายเยอรมัน โดยพยายามสังเกตการออกอากาศรายการเพลงทางสถานีวิทยุแล้วทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบทั้งในเชิงปริมาณ (จำนวนเพลงที่เปิด) และคุณภาพ (ประเภทของเพลง) ระหว่างสถานีวิทยุของเยอรมันเองกับสถานีวิทยุของประเทศที่เยอรมันยึดครอง จากการวิเคราะห์เนื้อหาครั้งนี้ทำให้ฝ่ายสัมพันธมิตรสามารถคาดคะเนการเปลี่ยนแปลงกำลังกองทัพของเยอรมันตามจุดยุทธศาสตร์ในภาคพื้นยุโรปได้ในระดับหนึ่งทีเดียว

Berelson (1952: 18) อธิบายว่าการวิเคราะห์เนื้อหาเป็นเทคนิคการวิจัยอย่างหนึ่งซึ่งใช้อธิบายเนื้อหาของสารที่ประจักษ์ชัดออกมาอย่างเป็นวัตถุวิสัย เป็นระบบ และเป็นเชิงปริมาณ เขาได้อธิบายเพิ่มเติมด้วยว่า (1952: 47-52) เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหามานำมาใช้อย่างกว้างขวางในการศึกษาเนื้อหาของสื่อมวลชน เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ เพื่อหาความถูกต้อง ความคิดเห็นที่ปรากฏอยู่ในสื่อเหล่านั้น เช่น การศึกษาความมีอคติของสื่อ การศึกษาความคิดเห็นของสื่อว่าสนับสนุนหรือขัดแย้งต่อประเด็นใดประเด็นหนึ่ง รวมไปถึงการศึกษากลุ่มคนที่สื่อมักจะนำมาเสนอเป็นข่าวด้วย จึงกล่าวได้ว่าการวิเคราะห์เนื้อหามานำมาใช้อย่างกว้างขวางในการศึกษาหาความรู้ทางด้านนิเทศศาสตร์

Budd, Thorp และ Donohew (1967: 6) อธิบายว่าการวิเคราะห์เนื้อหาจะประกอบด้วย 6 ขั้นตอนสำคัญคือ 1. การกำหนดคำถามนำวิจัย สมมุติฐาน และทฤษฎี 2. การเลือกกลุ่มตัวอย่างและแบ่งประเภท 3. การศึกษาเนื้อหาและใส่รหัสอย่างตรงไปตรงมาและเป็นกลาง 4. นับจำนวนหรือคะแนนในแต่ละประเภท 5. เปรียบเทียบคะแนนที่ได้ระหว่างตัวแปรต่างๆที่ต้องการวัด และขั้นสุดท้ายคือการอธิบายผลที่ค้นพบตามทฤษฎีหรือแนวทางที่ตั้งไว้

การวิจัยในครั้งนี้ ได้กำหนดลำดับขั้นการวิจัยโดยเทียบเคียงกับแนวทางข้างต้น สำหรับขั้นตอนการกำหนดคำถามนำวิจัย และทฤษฎีที่นำมาใช้นั้นได้อธิบายอย่างละเอียดในสองบทที่ผ่านมา ฉะนั้นในบทนี้จะกล่าวถึงเฉพาะในส่วนระเบียบวิธีวิจัยอันจะนำมาซึ่งผลการวิจัยในท้ายที่สุด ดังนี้

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ข่าวสารเกี่ยวกับประเทศไทยที่สามที่รายงานโดยสำนักข่าวข้ามชาติมีจำนวนมหาศาลในแต่ละวัน ข่าวสารที่กำหนดเป็นประชากรในงานวิจัยครั้งนี้คือ ข่าวเกี่ยวกับประเทศไทยที่รายงานโดย สำนักข่าว Reuters ของสหราชอาณาจักร และสำนักข่าว Associated Press (AP) ของสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นสำนักข่าวข้ามชาติรายใหญ่ มีขอบเขตการให้บริการข้อมูลข่าวสารทั่วโลก มีสำนักงานย่อย (bureau) กระจายอยู่ทั่วทุกภูมิภาคและรายงานข่าวเกี่ยวกับประเทศไทยในโลกลที่สามโดยผ่านระบบ computer online

Berelson (1952: 174) เห็นว่าในการวิเคราะห์เนื้อหานั้นขนาดตัวอย่างเล็กแต่ได้รับการสุ่มอย่างรอบคอบจะให้ผลเที่ยงตรงเช่นเดียวกับขนาดตัวอย่างใหญ่ๆ ซึ่งการกำหนดกลุ่มตัวอย่างใหญ่ๆจะสิ้นเปลืองเวลา ค่าใช้จ่าย และมีความยากลำบากมาก เมื่อพิจารณาตามแนวทางของงานวิจัยเกี่ยวกับการเสนอข่าวของสำนักข่าวต่างประเทศจะพบว่า ผู้วิจัยใช้จำนวนตัวอย่างไม่มาก แต่ผลการวิจัยก็ได้รับการยอมรับและถูกอ้างอิงอยู่เสมอ อาทิ Giffard (1984, vol 61) ศึกษาการเสนอข่าวเกี่ยวกับภูมิภาคเอเชียของสำนักข่าว AP และ UPI ในการศึกษาครั้งนี้ Giffard ตั้งกลุ่มตัวอย่างคือข่าวที่ถูกเสนอในช่วง 6 สัปดาห์ในฤดูร้อน และเลือกสุ่มศึกษาเพียงสัปดาห์ละ 1 วันขึ้นมาเป็นตัวอย่างในการศึกษา รวมไปถึงงานของ Bishop (1975, vol 52) ซึ่งศึกษาการรายงานข่าวของสำนักข่าว Reuters และ AFP เกี่ยวกับแอฟริกา โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาเนื้อหาข่าวเพียงสัปดาห์เดียวในเดือนธันวาคม Giffard (1985, vol 62) ได้ศึกษาการเสนอข่าวของสำนักข่าว Inter Press Service ซึ่งเสนอเป็นสองภาษา คือภาษาอังกฤษ กับภาษาสเปน ในการศึกษาครั้งหลังนี้ Giffard ใช้กลุ่มตัวอย่างในเดือนตุลาคมเดือนเดียว โดยแบ่งศึกษาข่าวภาษาอังกฤษในวันที่เป็นเลขคู่ และศึกษาข่าวภาษาสเปนในวันที่เป็นเลขคี่

เห็นได้ว่ากลุ่มตัวอย่างที่นักวิจัยด้านการวิเคราะห์เนื้อหาเลือกใช้มักจะเป็นกลุ่มตัวอย่างขนาดไม่ใหญ่จนเกินไป และมีช่วงเวลาการเก็บข้อมูลเพื่อศึกษาเป็นช่วงแคบๆเพื่อป้องกันปัจจัยแทรกซ้อนที่อาจกระทบต่อผลของการวิจัย ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงกำหนดกลุ่มตัวอย่างในการวิเคราะห์คือ จะทำการวิเคราะห์ข่าวเกี่ยวกับประเทศไทยที่เสนอโดยสำนักข่าว Reuters และ AP ซึ่งถูกผลิตและส่งออกจากสำนักงานประจำประเทศไทย ไม่วิเคราะห์รวมถึงข่าวเกี่ยวกับประเทศไทยที่อาจถูกผลิตและส่งออกมาจากสำนักงานในประเทศอื่น

กลุ่มตัวอย่างที่เลือกมาศึกษา คือข่าวที่ปรากฏในช่วงเดือนสิงหาคม 2541 ถึง เดือนกันยายน 2541 ซึ่งเป็นช่วงสองเดือนสุดท้ายก่อนสิ้นปีงบประมาณแผ่นดิน เป็นช่วงที่ประเทศไทยไม่ได้เกิดภาวะการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่สำคัญเช่นการเลือกตั้ง การปรับคณะรัฐมนตรี อันอาจมีผลทำให้ปริมาณ

การเสนอข่าวการเมืองมากกว่าภาวะปกติ และไม่ใช้ในช่วงที่เกิดจุดหักเหทางเศรษฐกิจครั้งรุนแรงในประเทศ รวมทั้งไม่ใช่ช่วงที่มีการจัดกิจกรรมทางการกีฬาที่เป็นกรณีพิเศษ เช่นการจัดการแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์ ซึ่งอาจมีผลทำให้ปริมาณข่าวมีความผันแปรไป และเพื่อให้ทิศทางตลอดจนหัวข้อข่าวมีการกระจายสูงจึงจะเลือกวิเคราะห์เนื้อหาเฉพาะข่าวที่เสนอในวันที่เป็นเลขคี่ของเดือนสิงหาคม และข่าวที่เสนอในวันที่เป็นเลขคู่ของเดือนกันยายนเพื่อหลีกเลี่ยงข่าวเรื่องเดียวกันแต่มีการรายงานซ้ำสองวัน (กรณีที่ข่าวบางชิ้นถูกส่งเข้าในหน้าจอช่วงเย็นมาก และเป็นข่าวที่มีความสำคัญมักจะถูกส่งซ้ำอีกครั้งในวันถัดไป)

การแบ่งประเภทเนื้อหาเพื่อวิเคราะห์

การแบ่งประเภทของเนื้อหาหรือการจัดระบบจำแนกประเภทที่ดีจะทำให้การแยกแยะ เปรียบเทียบ และอธิบายเนื้อหาที่มีความถูกต้องเที่ยงตรง และถือเป็นขั้นตอนสำคัญที่สุดขั้นตอนหนึ่งในการวิเคราะห์เนื้อหา Berelson (1952: 147) เห็นว่าการกำหนดประเภทเนื้อหาต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ครอบคลุมเนื้อหาทั้งหมด และแยกเนื้อหาแต่ละประเภทออกจากกันได้

สอดคล้องกันกับความเห็นของ Stempel และ Westley (1989: 128) ที่แนะนำว่าการกำหนดประเภทของเนื้อหานั้นจะต้องคำนึงถึงหลัก 3 ประการดังนี้

1. ประเภทของเนื้อหาจะต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย
2. ประเภทของเนื้อหาที่กำหนดควรจะทำหน้าที่ได้ตามเป้าหมายที่วางไว้
3. ประเภทของเนื้อหาที่กำหนดจะต้องสะดวกต่อการปฏิบัติ ก็คือต้องไม่แบ่งประเภทมากเกินไป หรือน้อยจนเกินไป

สุภางศ์ จันทวานิช (2540: 150-151) ได้ให้ความเห็นถึงระบบจำแนกประเภทที่ดีในการวิเคราะห์เนื้อหาไว้ใกล้เคียงกับนักวิชาการข้างต้นกล่าวคือ

1. ระบบจำแนกประเภทควรสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการวิจัย
2. ระบบจำแนกประเภทควรมีความครอบคลุม
3. ระบบจำแนกประเภทที่ดีควรมีความเด่นชัดในตัวเอง
4. ระบบจำแนกประเภทไม่ควรมีความซ้ำซ้อนเหลือเกิน

และประการสุดท้ายได้แนะนำผู้สร้างระบบจำแนก หรือผู้กำหนดประเภทเนื้อหาเพื่อทำการวิเคราะห์ว่า ควรใช้หลักการเดียวกันในการจัดประเภทต่างๆ เช่นใช้หลักของสถานที่เพียงอย่างเดียวเป็นตัวจำแนกประเภท หรือใช้หลักมิติเวลาเป็นตัวแยกประเภท เป็นต้น

ในงานวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาในหลายประเด็น ดังนั้นจำเป็นต้องมีการกำหนดระบบจำแนกประเภทเนื้อหาเพื่อทำการวิเคราะห์ในหลายลักษณะกล่าวคือ ระบบจำแนกประเภทเนื้อหาข่าว ระบบจำแนกทิศทางข่าว ระบบจำแนกการเป็นข่าวเพื่อการพัฒนา และระบบจำแนกประเภทของแหล่งข่าว

1. ระบบจำแนกประเภทเนื้อหาข่าว มีผู้สร้างระบบการกำหนดประเภทเนื้อหาข่าวไว้หลายท่าน ที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักทั่วไป อาทิ Deutschmann และ Bush อย่างไรก็ตามจำนวนของประเภทเนื้อหาข่าวที่ใช้ในงานวิจัยของนักวิชาการแต่ละท่านจะมีจำนวนแตกต่างกันไป เช่น Gaunt (1990: 98) จำแนกประเภทข่าวต่างประเทศได้ถึง 33 ประเภท ทำให้การแยกประเภทข่าวมีความละเอียดถี่ถ้วนอย่างมาก ส่วน Weaver และ Wilhoit (1985, vol 31) ซึ่งทำการศึกษารายชื่อของสำนักข่าว AP และ UPI ได้ใช้เกณฑ์จำแนกข่าวออกเป็น 12 ประเภท Stempel (1985, vol 62) ศึกษาการคัดเลือกข่าวต่างประเทศของบรรณาธิการข่าวโดยแบ่งข่าวออกเป็น 14 ประเภทต่างกัน ในขณะที่ Bishop (1975, vol 52) และ Giffard (1985, vol 62) แบ่งประเภทข่าวออกเป็น 17 ประเภทเท่ากัน

จะเห็นได้ว่าการจำแนกประเภทข่าวไม่มีหลักเกณฑ์ที่ตายตัว ขึ้นกับความเหมาะสมและวัตถุประสงค์ของผู้วิจัย รวมถึงลักษณะของพื้นที่ที่ทำการศึกษา เช่นประเภทข่าวการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งจะถูกบรรจุเป็นประเภทหนึ่งในการวิเคราะห์เนื้อหาสื่อมวลชนในประเทศตะวันตกโดยเฉพาะสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นประเทศที่มีกิจกรรมทางการเมืองที่เข้มข้นและได้รับความสนใจจากประชาชนอย่างกว้างขวาง แต่ข่าวประเภทเดียวกันนี้ก็กลับไม่ได้รับความสนใจขึ้นมาเป็น หัวข้อในการศึกษารายงานข่าวของประเทศโลกที่สาม แต่จะมีหัวข้อข่าวประเภทการเกษตรขึ้นมาแทน เป็นต้น

ในงานวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งประเภทของหัวข่าวเป็น 18 ประเภท ซึ่งดัดแปลงมาจากการแบ่งประเภทข่าวในงานวิจัยและการศึกษาของนักวิจัยที่ได้กล่าวถึงข้างต้น ดังนี้

1. **ข่าวการเมือง (political)** หมายถึงข่าวเกี่ยวกับกิจกรรมของรัฐบาล ฝ่ายค้าน ข้าราชการ องคกรของรัฐ อาทิ ข่าวการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง การอภิปราย การโจมตี การตัดสินใจของรัฐบาล การบริหารงานของรัฐบาล

2. **ข่าวทหารและการป้องกันประเทศ (military and defense)** หมายถึงข่าวเกี่ยวกับสถานภาพของกองทัพ การปฏิบัติ รัฐประหาร การซ้อมรบ การเคลื่อนไหวเพื่อสันติภาพ การเจรจาซื้ออาวุธ การปรับเปลี่ยนอัตรากำลังกองทัพ

3. **ข่าวเศรษฐกิจ (economic matters)** หมายถึงข่าวเกี่ยวกับการเจรจาการค้า ข้อตกลงทางการค้าทั้งระดับทวิภาคีและพหุภาคี ปริมาณการส่งออก-นำเข้า การเงิน การคลัง การลงทุน ราคาสินค้า ค่าครองชีพ ภาษี ผลผลิตทางการเกษตร ภาวะเศรษฐกิจโดยรวม

4. **ความช่วยเหลือระหว่างประเทศ (international aid)** หมายถึงข่าวเกี่ยวกับการช่วยเหลือทางเศรษฐกิจ การช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม เช่นการรับ-ส่งผู้อพยพ การส่งเจ้าหน้าที่ไปฝึกอบรมให้ประเทศเพื่อนบ้าน การช่วยเหลือผู้หนีภัยสงคราม

5. **กิจกรรมทางการทูต ความสัมพันธ์และการเมืองระหว่างประเทศ (diplomatic or political activity between states)** หมายถึงข่าวเกี่ยวกับกิจกรรมทางการทูต และกิจกรรมระหว่างประเทศ เช่น การแต่งตั้ง หรือถอดถอนทูต การแถลงข่าวของกระทรวงต่างประเทศในนามรัฐบาล การวิพากษ์วิจารณ์ หรือการแสดงความคิดเห็นต่อการกระทำของประเทศอื่น การเดินทางไปเยือนต่างประเทศของผู้นำประเทศ การเจรจาระหว่างประเทศในระดับผู้นำหรือตัวแทนรัฐบาล

6. **อาชญากรรมและกิจกรรมของตำรวจ (crime and police matters)** หมายถึงข่าวเกี่ยวกับอาชญากรรมทั่วไป เช่นการลักพาตัว ลักทรัพย์ ฆาตกรรม การลักลอบเข้าเมือง การค้าสิ่งผิดกฎหมาย กระบวนการพิจารณาของศาล การลงโทษผู้กระทำผิด การฟ้องร้องเรียกค่าเสียหาย

7. **ความไม่สงบในสังคม (civil unrest)** หมายถึงข่าวเกี่ยวกับการประท้วง จลาจล ชุมนุม เดินขบวนเรียกร้อง ปัญหาระหว่างชุมชน เชื้อชาติ การข่มขู่เพื่อให้เกิดความไม่สงบในสังคม

8. เครื่องบินตกและอุบัติเหตุต่างๆ (*air crashes and accidents*) หมายถึงข่าวเกี่ยวกับอุบัติเหตุเครื่องบินตก และอุบัติเหตุในรูปแบบต่างๆที่ก่อให้เกิดการสูญเสียชีวิต และทรัพย์สิน เช่น ไฟไหม้ ระเบิด รถชน การฆ่าตัวตาย

9. ภัยธรรมชาติ (*natural disasters*) หมายถึงข่าวเกี่ยวกับน้ำท่วม ความแห้งแล้ง วอดภัย แผ่นดินไหว แผ่นดินทรุด ซึ่งเกิดจากธรรมชาติ

10. สิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศน์ (*environmental, ecology and pollution*) หมายถึง ข่าวเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ ความสมบูรณ์ของระบบนิเวศน์ ป่าไม้ ฝนดิน การอนุรักษ์ธรรมชาติ การปล่อยสารพิษสู่สิ่งแวดล้อม มลภาวะทางน้ำ อากาศ ดิน

11. ปัญหาสังคม (*social problems*) หมายถึงข่าวเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม เช่น โสเภณี ยาเสพติด การว่างงาน การทำธุรกรรม การตั้งกลุ่มอิทธิพล การเรียกค่าคุ้มครอง การระบาคของกลุ่มมิจฉาชีพต้มตุ๋น

12. ศิลปวัฒนธรรม บันเทิง การศึกษา และการท่องเที่ยว (*culture, entertainment, education and tourism*) หมายถึงข่าวเกี่ยวกับศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี การบันเทิง เช่นภาพยนตร์ ละคร กวี ดนตรี วิทยุ โทรทัศน์ งานเฉลิมฉลอง นิทรรศการ งานประจำปี การท่องเที่ยว การศึกษา ฝึกอบรม สัมมนา

13. ศาสนา (*religion*) หมายถึงข่าวเกี่ยวกับกิจกรรมทางศาสนา งานประเพณีเกี่ยวกับศาสนา ผู้นำทางศาสนา การก่อสร้างโบสถ์ วัด สถานที่ประกอบพิธีทางศาสนา

14. กีฬา (*sports*) หมายถึงข่าวเกี่ยวกับการจัดการแข่งขัน ผลการแข่งขัน นักกีฬา กิจกรรมทางการกีฬา บุคคลในวงการกีฬา

15. วิทยาศาสตร์และการแพทย์ (*scientific and medical*) หมายถึงข่าวเกี่ยวกับความรู้ทางวิทยาศาสตร์ การค้นพบ การศึกษาปรากฏการณ์ต่างๆ การประดิษฐ์ กิจกรรมที่เกี่ยวกับความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ รายงานข่าวทางการแพทย์ โรคระบาด การป้องกันรักษาสุขภาพ รายงานการวิจัยทางการแพทย์

16. การสาธารณสุขและสวัสดิการของประชาชน (*public health and welfare*) หมายถึงข่าวเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย สวัสดิการของประชาชน มาตรการเพื่อคุ้มครองแรงงาน ความปลอดภัยในการทำงาน การให้บริการสาธารณสุขแก่ประชาชน การคุ้มครองสวัสดิการแรงงานเด็กและผู้สูงอายุ

17. เรื่องเร้าอารมณ์ (*human interest*) หมายถึงข่าวเกี่ยวกับเรื่องแปลก จำข้น กระทบความรู้สึก สะเทือนอารมณ์ผู้พบเห็น น่าสนใจพิเศษจากเรื่องทั่วไป ข่าวของบุคคลสาธารณะในแง่มุมที่ไม่ปกติ เช่น ข่าวเกี่ยวกับสัตว์ เด็กอัจฉริยะ ผู้รอดตายอย่างน่าอัศจรรย์

18. อื่นๆ (*others*) หมายถึง ข่าวที่ไม่จัดอยู่ใน 17 ประเภทข้างต้น

แม้จะมีการแบ่งประเภทเนื้อหาข่าวเป็น 18 ประเภทดังที่ได้กล่าวถึงแล้ว ก็ยังเป็นการลำบากในการจำแนกข่าวแต่ละชิ้นอย่างชัดเจนว่าควรจะถูกจัดประเภทให้อย่างไร เพราะข่าวบางชิ้นมีความหมายแฝง มีการกล่าวถึงเรื่องหลายเรื่อง มีรายละเอียดปลีกย่อยประกอบกัน รวมถึงบุคคลที่อ้างถึงในข่าวก็มีลักษณะเฉพาะที่น่าจะทำให้ข่าวชิ้นนั้นเป็นข่าวประเภทใดประเภทหนึ่งซึ่งอาจจะแตกต่างจากเนื้อหาในส่วนอื่นๆ ของข่าว ดังนั้นผู้วิจัยจะใช้วิธีพิจารณาหัวข้อข่าว (*headline*) และภาพรวมเป็นสำคัญว่าข่าวชิ้นนั้นควรจะถูกจัดอยู่ในประเภทใด

ดังที่ได้กล่าวแล้วว่างานวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาในหลายประเด็นระบบจำแนกเนื้อหาข่าวเพียงแบบเดียวไม่สามารถให้คำตอบได้ครอบคลุมที่ผู้วิจัยต้องการศึกษาได้ จึงจำเป็นต้องมีระบบจำแนกระบบที่สอง เพื่อมุ่งศึกษาทิศทาง หรือแนวโน้มในการเสนอข่าวด้วย

2. ระบบจำแนกทิศทางของข่าว การจำแนกทิศทางข่าวจะมี 3 ทิศทางที่ปรากฏอยู่เสมอในการวิจัยเกี่ยวกับการเสนอข่าวของสื่อมวลชน คือข่าวที่มีทิศทาง หรือมีความโน้มเอียงเป็นข่าวเชิงบวก (*positive news*) ข่าวที่มีทิศทางเป็นข่าวเชิงลบ (*negative news*) และข่าวที่มีทิศทางเป็นข่าวเชิงเป็นกลาง (*neutral news*)

การจำแนกทิศทางข่าวออกเป็นข่าวเชิงบวกไปจนถึงข่าวเชิงลบนั้น ในงานวิจัยชิ้นนี้ยึดเกณฑ์การจำแนกตามคำจำกัดความและการศึกษาของ Haskins, Millers และ Quarles (1984, vol 61) ซึ่งทั้งสามได้ศึกษาทิศทาง การเสนอข่าวเปรียบเทียบระหว่างวิทยุและโทรทัศน์ในสหรัฐ โดยให้คำจำกัดความของข่าวเชิงบวกกับข่าวเชิงลบดังนี้

ข่าวเชิงบวก หมายถึงข่าวที่ผู้อ่านอ่านแล้วตีความหรือเกิดความรู้สึกโดยทั่วไปว่าเป็นเรื่องที่ทำให้ผลในทางดี มีการเปลี่ยนแปลงในทางดีขึ้น นำชื่นชม แสดงความรู้สึกเห็นด้วย สนับสนุน ชื่นชม สักคม มีสุขภาพดี ส่งเสริมศีลธรรมจรรยา แสดงถึงการพัฒนาร่วมมือกลมเกลียวนำยกย่อง ช่วยเหลือกัน ไม่เห็นแก่ตัว แสดงถึงความเห็นอกเห็นใจ การค้นพบที่น่าชื่นชม หรือเรื่องราวที่ให้ความรู้สึกพึงพอใจเป็นสุข โดยภาพรวมคือเนื้อหาที่สะท้อนการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น

ข่าวเชิงลบ หมายถึงข่าวที่ผู้อ่านอ่านแล้วตีความ หรือเกิดความรู้สึกโดยทั่วไปว่าเป็นเรื่องไม่น่าพอใจ เป็นความขัดแย้ง สุขภาพเสื่อม ไม่เห็นด้วย ต่อต้านสักคม นำสยดสยอง ล้มตลახ ทำลาย เจ็บปวด เป็นอันตรายทรุดโทรมถดถอย หรือเรื่องราวที่ให้ความรู้สึกไม่เป็นสุข โดยภาพรวมคือเนื้อหาที่สะท้อนการเปลี่ยนแปลงในทางเลวลง

ข่าวเชิงเป็นกลาง หมายถึงข่าวที่นอกเหนือไปจากลักษณะทั้งสองข้างข้างต้น คือเนื้อหาที่ไม่มีลักษณะของการให้อารมณ์ความรู้สึกแก่ผู้อ่านไปด้านใดด้านหนึ่งอย่างชัดเจน เป็นการเสนอข้อเท็จจริงทั่วไป เป็นข่าวที่ไม่ให้ความรู้สึกพึงพอใจเป็นพิเศษ ขณะเดียวกันก็ไม่ให้ความรู้สึกเป็นทุกข์

การแบ่งประเภทเนื้อหาเพื่อวิเคราะห์ในระบบต่อไปจะมุ่งตอบปัญหาน่าวิจัยในประเด็น การรายงานข่าวพัฒนา โดยมีรายละเอียดของการกำหนดประเภทเพื่อการศึกษาดังนี้

3. ระบบจำแนกการเป็นข่าวเพื่อการพัฒนา เกณฑ์ในการจำแนกข่าวที่มีลักษณะของการพัฒนาที่ใช้ในงานวิจัยชิ้นนี้ คัดแปลงจากแนวทางการศึกษาและการให้คำจำกัดความของ Griswold และ Swenson (1992, vol 69) ซึ่งทั้งสองใช้ในการศึกษาข่าวเพื่อการพัฒนาในหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในมลรัฐจอร์เจีย เกณฑ์ในการจำแนกข่าวเพื่อการพัฒนาในการวิจัยมีรายละเอียดดังนี้

ข่าวพัฒนาหมายถึงข่าวที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับ

1. สาธารณูปโภค สิ่งอำนวยความสะดวก (infrastructure and facilities)
2. การศึกษา (education)
3. สุขภาพ อนามัย (health)
4. การเกษตร (agriculture)
5. แรงงานและการจ้างงาน (labour and employment)

6. การอุตสาหกรรม (industry)
7. วัฒนธรรม (culture)
8. การสื่อสารคมนาคมขนส่ง (transportation and telecommunication)
9. การพลังงาน (energy)
10. ประชากรและการอพยพย้ายถิ่น (population and migration)
11. สภาพแวดล้อม (environment)

ดังนั้นข่าวพัฒนาในการวิจัยนี้จะหมายถึงข่าวที่เสนอเกี่ยวกับข่าวประเภทต่างๆ 11 ประเภทและมีคุณสมบัติของการเป็นข่าวพัฒนาตามข้อเสนอของ Aggarwala (1979 อ้างถึงใน Shah, 1988, vol 65) ดังนี้

1. เนื้อหาในข่าวเน้นไปที่กระบวนการพัฒนามากกว่าเหตุการณ์หรือไม่
2. เนื้อหาในข่าวประกอบไปด้วยข้อความวิพากษ์วิจารณ์โครงการพัฒนา แผนงาน นโยบาย ปัญหาหรือประเด็นต่างๆหรือไม่
3. เนื้อหาในข่าวได้วิเคราะห์ถึงความตรงประเด็นสอดคล้องระหว่างโครงการพัฒนา แผนงาน นโยบาย ปัญหา กับความต้องการในระดับท้องถิ่น ระดับภูมิภาคหรือระดับชาติหรือไม่
4. เนื้อหาในข่าวได้ให้ปมหลัง ข้อมูลพื้นฐาน เกี่ยวกับโครงการพัฒนา แผนงาน นโยบาย และปัญหาในการพัฒนาหรือไม่
5. เนื้อหาในข่าวได้คาดการณ์ถึงความสอดคล้องกับความต้องการการพัฒนาในอนาคตหรือไม่
6. เนื้อหาในข่าวได้อภิปรายถึงผลกระทบจากโครงการพัฒนา แผนงาน นโยบาย และปัญหาในการพัฒนาที่จะกระทบต่อประชาชนหรือไม่
7. เนื้อหาในข่าวได้อภิปรายถึงกระบวนการพัฒนาในประเทศอื่น หรือภูมิภาคอื่นหรือไม่
8. เนื้อหาข่าวได้เปรียบเทียบสิ่งที่เกิดขึ้นจริงกับเป้าหมายในการพัฒนาที่ตั้งไว้แต่แรกหรือไม่
9. เนื้อหาในข่าวได้เปรียบเทียบสิ่งที่เกิดขึ้นจริงกับสิ่งที่รัฐบาลอ้างผลสำเร็จหรือไม่
10. เนื้อหาในข่าวอ้างอิงถึงความต้องการการพัฒนาของประชาชนหรือไม่

ระบบจำแนกประเภทสุดท้ายใช้เพื่อแบ่งประเภทของแหล่งข่าวที่ปรากฏเป็นผู้ให้ข้อมูล ซึ่งรวมทั้งแหล่งข่าวที่เป็นบุคคล กลุ่มบุคคล หรือสถาบันที่ถูกอ้างถึงในข่าว ดังนี้

4.ระบบจำแนกประเภทของแหล่งข่าว แหล่งข่าว หมายถึง บุคคล กลุ่มบุคคล หรือสถาบันองค์กรที่ให้ข้อมูล ความคิดเห็นเกี่ยวกับเหตุการณ์แก่นักข่าว แล้วนักข่าวจึงนำข้อมูลนั้นไปใช้ในการเขียนข่าว

แหล่งข่าวถือเป็นนายประจักษ์ข่าวสารเช่นกัน เนื่องจากนักข่าวไม่สามารถนำเสนอข่าวหรือค้นหาข้อมูลทั้งหมดได้ด้วยตนเอง หากปราศจากการสนับสนุนของผู้ให้ข้อมูลหรือแหล่งข่าว การอ้างแหล่งข่าวในเนื้อข่าวนอกจากจะเป็นการให้เกิดเครดิตแก่ผู้ให้ข่าว (หากเป็นข่าวในทางดี) และทำให้เนื้อข่าวครบถ้วนน่าอ่านแล้วยังเป็นการเพิ่มความน่าเชื่อถือของข่าวเพื่อให้ผู้อ่านสามารถพิจารณาได้ว่าข่าวชิ้นนี้มีความน่าเชื่อถือเพียงใด โดยพิจารณาจากผู้ให้ข่าว เนื่องจากบุคคลที่ใกล้ชิดข้อมูลเรื่องหนึ่งเรื่องใดก็จะแหล่งข่าวที่น่าเชื่อถือในเฉพาะเรื่องนั้น แต่อาจไม่สามารถเป็นผู้ให้ข้อมูลที่ดีในข่าวเรื่องอื่น นอกจากนี้การระบุแหล่งที่มาของข่าวยังช่วยป้องกันนักข่าวออกจากข้อกล่าวหาว่าเขียนข่าวโดยไม่มีมูลความจริงอีกด้วย

ประเภทของแหล่งข่าวในงานวิจัยชิ้นนี้คัดแปลงมาจากเกณฑ์จำแนกแหล่งข่าวที่ใช้ในงานวิจัยของ Organ (1987, vol 64: 86) ซึ่งศึกษาเรื่องการเสนอข่าวของสื่อมวลชนในประเทศพัฒนาแล้วและสื่อมวลชนในประเทศกำลังพัฒนา และเกณฑ์การระบุแหล่งข่าวที่ใช้เป็นคู่มือสำหรับนักข่าวของสำนักข่าว Reuters (Macdowell, 1991: 173-176)

งานวิจัยชิ้นนี้กำหนดให้จำแนกแหล่งข่าวที่ปรากฏในข่าวออกเป็น 10 ประเภทคือ

1. แหล่งข่าวจากรัฐบาล
2. แหล่งข่าวจากนักการเมืองที่ไม่ได้อยู่ในคณะรัฐบาล
3. แหล่งข่าวจากเจ้าหน้าที่ หรือองค์กรระหว่างประเทศ
4. แหล่งข่าวข้าราชการ นักการทูต และพนักงานรัฐวิสาหกิจ
5. แหล่งข่าวข้าราชการตำรวจและทหาร
6. แหล่งข่าวนักการธนาคาร นักธุรกิจ
7. แหล่งข่าวนักวิเคราะห์ ทั้งนักวิเคราะห์การเมือง นักวิเคราะห์ทางการทหาร และนักวิเคราะห์การเงิน
8. แหล่งข่าวจากสื่อมวลชน
9. แหล่งข่าวนักกีฬา นักแสดง และประชาชนทั่วไป
10. แหล่งข่าวประเภทอื่นๆ

ในกรณีที่ในข่าวหนึ่งชิ้นมีการระบุแหล่งข่าวหลายประเภท ให้ลงรหัสแหล่งข่าวทุกแหล่งที่ปรากฏในข่าว แต่หากเป็นแหล่งข่าวประเภทเดียวกันแต่มีการอ้างถึงหลายคนในข่าวเดียวกันให้ลงรหัสเพียงครั้งเดียวเท่านั้น

การศึกษาเนื้อหา

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข่าวเกี่ยวกับประเทศไทยที่เสนอโดยสำนักข่าว Reuters จากสำนักงานของสำนักข่าว Reuters ประจำประเทศไทย และรวบรวมข่าวเกี่ยวกับประเทศไทยที่เสนอโดยสำนักข่าว AP จากสำนักงานของสำนักข่าว AP ประจำประเทศไทยโดยตรง

ผู้วิจัยและผู้ร่วมบันทึกข้อมูล (coders) 2 คนจะใช้แผ่นลงรหัสวิเคราะห์เนื้อหา ใน 4 เกณฑ์ จำแนกประกอบด้วย

1. จำแนกประเภทของเนื้อหาข่าว 18 ประเภท
2. จำแนกทิศทางของข่าว 3 ทิศทาง
3. จำแนกลักษณะของการเป็นข่าวพัฒนา 11 ประเภท
4. จำแนกแหล่งข่าว 10 ประเภท

การทดสอบความเที่ยงตรง (validity) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ

การทดสอบความเชื่อมั่น (reliability) โดยใช้หลักการคำนวณของ Holsti

โดยผู้วิจัยและผู้ร่วมบันทึกข้อมูลอีก 2 คน จะอ่านข่าวที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยของสำนักข่าว Reuters และ AP แล้ววิเคราะห์เนื้อหาที่ปรากฏแล้วจำแนกเนื้อหาตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ทั้ง 4 เกณฑ์เพื่อทดสอบความเห็น โดยถือว่าหากมีผลการวิเคราะห์ตรงกันตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปถือว่ามีความเห็นตรงกัน ทั้งนี้มีสูตรหาค่าความเชื่อมั่นคือ

$$R = \frac{3(C_1, C_2, C_3)}{C_1 + C_2 + C_3}$$

เมื่อ R = ค่าความเชื่อมั่น

C_1, C_2, C_3 = จำนวนครั้งที่ผู้ร่วมบันทึกข้อมูล 2 คน มีความเห็นเหมือนกัน

$C_1 + C_2 + C_3$ = จำนวนการลงรหัสทั้งหมดของผู้ลงรหัสทั้ง 3 คน

ในการวิเคราะห์เนื้อหาของข่าวทั้งหมดจำนวน 443 ชิ้นซึ่งแยกเป็นข่าวจากสำนักข่าว Reuters จำนวน 286 ชิ้น และสำนักข่าว AP จำนวน 157 ชิ้น โดยใช้เกณฑ์จำแนกเนื้อหา 4 เกณฑ์ ผู้วิจัยได้ทดสอบความเชื่อมั่นระหว่างผู้ลงรหัส (intercoder reliability) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งหมดไม่ต่ำกว่า 0.7 ซึ่งเป็นเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำโดยใช้หลักการคำนวณของ Holsti จึงถือว่างานวิจัยชิ้นนี้มีค่าความเชื่อมั่นในระดับที่ยอมรับได้

ตารางที่ 1 แสดงผลการทดสอบความเชื่อมั่นระหว่างผู้ลงรหัส

เกณฑ์จำแนก	ค่าความเชื่อมั่น
ประเภทของข่าว	0.89
ทิศทางของข่าว	0.84
ประเภทข่าวเพื่อการพัฒนา	0.75
แหล่งข่าว	0.94

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เนื้อหา ผู้วิจัยจะนำมาประมวลผลด้วยวิธีทางสถิติ คำนวณหาอัตราส่วนร้อยละ และใช้ chi-square สำหรับการเปรียบเทียบเนื้อหาข่าวหลายประเภทว่ามีความแตกต่างกันในปริมาณการนำเสนอหรือไม่ และตอบปัญหานำในการวิจัยรวมทั้งสมมุติฐานที่กำหนดไว้ในการศึกษา ในขั้นต่อไปผู้วิจัยจะอภิปรายผลการวิจัยเป็นเชิงพรรณนา โดยยึดหลักทฤษฎี และแนวความคิดที่ใช้เป็นกรอบในการวิจัยชิ้นนี้ช่วยในการอภิปรายผล